

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема: „**ИЗМЕРВАНЕ НИВОТО НА ФИНАНСОВА ГРАМОТНОСТ НА УЧЕНИЦИТЕ И ВЪЗДЕЙСТВIЕТО МУ ВЪРХУ ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ИМ МОДЕЛИ НА ПОВЕДЕНИЕ**“

с автор **Яков Итах - Израел, Докт. № D03021895,**
катедра „Финанси и кредит“, СА „Д.А.Ценов“ - Свищов

Цел на изготвяне на рецензията: Рецензията е изготвена от професор д-р Стоян Проданов за целите на процедурата по защита на дисертационната разработка
Форма на докторантura: Докторант самостоятелна форма
Водеща обучението катедра: катедра „Финанси и кредит“, СА „Д.А.Ценов“ - Свищов

Научен ръководител: Доц. д-р Анелия Радулова

Нормативна уредба: Настоящата рецензия е разработена в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ - ППЗРАСРБ и ПРАС в СА „Д.А.Ценов“ - Свищов

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Настоящата рецензия е изготвена съобразно примерна структура на рецензия за придобиване на ОНС „Доктор“. Тя съответства на нормативните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България и приложимата в СА вътрешна регуляторна уредба.

Представената за оценяване дисертация е изготвена в класическа структура от три глави, в обем от 224 стандартни страници. Структурирана е във въведение, основен текст, поместен в три глави и заключение, списък на литературните източници, декларация за оригиналност. Във въведението е развита проблемната област на изследването, както следва: актуалност, обект, предмет, теза, цел,

задачи и методология. Очертани са и ограничителните условия на изследването. Приложени са 16 таблици и 9 фигури. Библиографията съдържа 270 източника. В заключението са представени основните резултати от дисертационния труд, предложенията на автора и постигането на поставените цел и изследователски задачи.

По темата на дисертационния труд са направени 3 публикации. Библиографската справка е по APA-стил. Основното съдържание и библиографската справка дават основание да се установи коректно спазване на изискванията за библиографско цитиране и библиографско описание. Приложена е декларация за достоверност и оригиналност.

Представената за рецензиране дисертация изследва проблемите на измерване нивото на финансова грамотност на учениците в Израел и въздействието му върху тяхното икономическо поведение. Във въведението е обоснована актуалността на изследвания проблем, обоснован е неговия дисертабилен фундамент. Предмет на изследването е нивото на финансова грамотност сред младите хора на възраст 15 - 18 години в Израел.

Обект на изследване са теоретични проблеми при придобиване на специфични финансови знания за управление на персоналните парични потоци и необходимостта от система за измерване на степента на финансова грамотност.

Изследователската теза, защитавана в настоящото изследване се формулира както следва: наличието на система от показатели и критерии за измерване на нивото на финансова грамотност сред младите хора ще подпомогне процеса на придобиване на специфични умения и знания за управление на персоналните финансови потоци и ще осигури финансовия просперитет на личността в бъдеще.

Целта на дисертацията е измерване на нивото на финансова грамотност сред гимназистите в Израел и влиянието му върху техните икономически модели.

Задачи на изследването:

За реализиране на основната цел на научното изследване са поставени следните задачи:

1. Измерване и анализ на нивото на финансова грамотност в Израел сред учащите се на възраст 15-18 години, посредством изследвате нивото на финансовите им познания, финансови нагласи

и финансово поведение.

2. Извеждане на взаимообусловеността между финансовите знания, финансовите нагласи и моделите на финансово поведение.

3. Съпоставка между нивата на финансовите знания, нагласи и поведение сред учениците от училищата, участвали в програмата за финансово образование, и тези, които не са участвали в нея.

4. Анкетно проучване сред респондентите, обект на настоящото изследване, за установяване нивото на финансови познания, финансово поведение и финансови нагласи на основата на различни фонови променливи, като социално-икономически и демографски фактори.

5. Определяне и анализ на факторите на въздействие и формиране на ефективно и отговорно финансово поведение сред подрастващите.

6. Обосноваване на необходимостта и обхвата на учебните програми за финансово образование в училищата.

Целта на дисертационния труд е постигната и изследователските задачи на труда са изпълнени.

2. Методология

Методът на изследване се основава на анкетиране по електронен път чрез социални мрежи до множество учащи се. Методът на извадката е случаен. Участниците в проучването са локализирани чрез интернет, според защитена сегментация в социалната мрежа Facebook посредством критерите пол, възраст и държава на пребиваване.

Анкетите са попълнени изцяло от 618 ученици от Израел. Въпросникът съдържа множество въпроси, застъпени в много статии и проучвания по света, документи и публикации на държавни органи и министерства от различни страни, Централното статистическо бюро в Израел, Световната банка, ОИСР и др.

Трудността и сложността на измерването и оценката на нивото на финансова грамотност по света, както и в Израел, произтича от факта, че няма методология и общовалидни показатели за унифицирано измерване и оценка, което налага създаването на уникален въпросник за оценка степента на финансова грамотност на подрастващите в Израел. Проучването е насочено и към оценка въздействието върху учениците, включени в програми за финансово образование в училищата, върху техните финансови знания, нагласи

и модели на икономическо поведение.

Ограничения на изследването. Основна част от респондентите в анкетното проучване са евреи, не са включени респонденти от арабското, християнското и друзското малцинства, живеещи в Израел, които съставляват около 25% от населението на страната по логистични причини.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Изследването е по тема с подчертана актуалност и научно-приложна насоченост. Получените резултати от емпиричното изследване генерират важни изводи от дисертационния труд, които се категоризират като научно-приложни:

Основният принос от научното изследване е успешно проведеното изчерпателно проучване сред 618 гимназисти на възраст 18-15 години в цялата страна, даващо истинска индикация за финансова грамотност на студентите в Израел. В този контекст дисертационното изследване се опитва да възприеме широка описателна и концептуална инфраструктура за областта на измерване и оценка на финансовата грамотност в Израел, като разчита на широки дефиниции и теории, приети от ОИСР.

На основата на приложената методология на научно изследване е възможно изследователите и политиците да провеждат чести измервания и оценки на всеки няколко години и да сравняват констатациите, получени въз основа на инструментите за оценка и измерване, както е отразено във въпросниците и анкетата, която проведох.

Резултатите и констатациите помогат на преподавателите и политиците да разберат разликите и пропуските, които съществуват в нивата на финансова грамотност в Израел между учениците въз основа на лични фактори, социално-икономически характеристики и демографски данни и да им позволят да приспособят специфични учебни програми към тях.

Всички източници са коректно използвани. Разработката оценявам като автентична и без елементи на заимстване от чужди автори. Заявените задачи считам за успешно изпълнени.

При оценката на дисертационния труд се установява, че докторантът е изследвал голям брой източници – книги, научни статии, документи, извършвал е емпирични анализи на базата на

конкретни емпирични данни. Работил е в съответствие с най-високите етични академични стандарти, като е използвал добросъвестно посочените литературни източници. Резултатите от използването на антиплагиатски софтуер са много добри, което показва самостоятелните усилия на докторанта и постигнатите резултати в разработената дисертация.

4. Оценка на формулираните приноси и постигнати теоретични, теоретико-приложни и емпирични приноси

Заявените в автореферата приноси са приети и се оценяват като оригинални и научно обосновани, както следва:

Първо. Доказана е актуалността на проблематиката, свързана с необходимостта от повишаване на финансовата грамотност на младежите и формирането на модели за ефективно управление на персоналните парични потоци.

Второ. Изведени са основните характеристики на моделите на финансово поведение на индивидите от позициите на класическия и неокласическият синтез.

Трето. На основата на сравнителен анализ на осъществени научни проучвания за степента на финансовата грамотност сред населението на редица страни от света са изведени основните проблеми, породени от нездоволителното ниво на финансова грамотност на населението в тях. На основата на тези констатации са очертани насоките и са изведени препоръки за приемането на конкретни действия за повишаване финансовата грамотност на населението и, в частност, на учениците в Израел.

Четвърто. С цел установяване нивото на финансова грамотност на учениците от Израел е изработен уникален въпросник, обхващащ всички възможни аспекти и фактори, оказващи влияние върху моделите на финансово поведение.

Пето. На основата на анализа на резултатите от проведеното изследване относно степента на финансова грамотност на 618 ученика от Израел са изведени виждания относно обхвата на учебните програми за повишаване на финансовата грамотност и способите за провеждане на ефективно обучение за управление на персоналните финансови потоци.

Извод: Авторът ползва професионален и прагматичен научен подход за изследователските си хипотези. Прилага логически

издържана схема за структуриране на дисертацията, подкрепена със съвременна методология и актуална емпирика. Спазени са правилата на научната етика, което е потвърдено с Декларация за оригиналност. Оценката на установените научни приноси е положителна.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторант Яков Итах е автор на 3 публикации по темата на дисертационния труд. Съответствието с изискваните точки за регистрация в НАЦИД е налице с 35 точки (повече от изискуемите 30).

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат от докторант Яков Итах е в обем от 45 страници. Авторефератът представя в качествен и количествен аспект постигнатото в обемния дисертационен труд, отразява точно и пълно съдържанието на дисертационното изследване. Чрез него авторът потвърждава умението да синтезира и систематизира с извеждане на акценти и изводи с научно-проблемен характер.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Въпреки положителната цялостна оценка за разработката, съществуват слабости и пропуски, които не омаловажават значението на постигнатото в дисертацията, както следва:

- Независимо от посочените трудности за получаване на информация по пътя на анкетирането за степента на финансова грамотност у малцинствата в Израел остава нерешен въпроса за големите различия в тези нива между основната етническа група и малцинствата, както и причините за тях.
- Забелязва се известен уклон за неглижиране на проблемите и предизвикателствата, свързани с липсата на измерване на промените във финансовата грамотност, в резултат най-вече на политическия цикъл/изборите и на бюрокрацията. Какво е мнението на докторанта за връзката ефективна финансова грамотност – постоянен процес на преглед, оценка и редизайн на програмите в гимназиалната степен за придобиване на финансова грамотност?

8. Заключение

Представеният дисертационен труд под заглавие „Измерване нивото на финансова грамотност на учениците и въздействието му върху икономическите им модели на поведение“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ притежава изискваните количествени и качествени характеристики. Той съдържа научни и научноприложни резултати, които по моему представляват оригинален принос. Дисертационната разработка показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната научна специалност и способност за самостоятелни научни изследвания. Подкрепата от научния ръководител е категорично положителна.

Поради това изразявам позитивно заключение - „ЗА“ присъждането на докторант Яков Итах, докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси), катедра „Финанси и кредит“ при СА „Д. А. Ценов“ образователната и научната степен „доктор“.

28.7.2022 г.

.....
Проф. д-р Стоян Проданов